

Tolosa

© WWW.ANIBALTREJO.COM / ADOBE STOCK

Occitània-Catalunya *La renaissance du Sud: La grande épopée des littératures d'Oc* és una obra editada en francès per Les Éditions du Cerf aquest 2022 i escrita per l'assagista Stéphane Giocanti que analitza la qüestió nacional occitana i l'evolució d'aquesta identitat.

UNA PERSPECTIVA SOBRE LA RENAIXENÇA OBLIDADA D'OCCITÀNIA

FREDERIC J. PORTA @fredericjporta

Doctor en Història per la Universitat Pompeu Fabra, polítòleg i director de la revista *Esperit*.

→ **H**i va haver un temps, amb el Romanticisme, en què a banda i banda del Pirineu i de la Corbera dos pobles van començar a fitar el seu passat medieval —i van descobrir unes vivències comunes. Durant dècades, els intel·lectuals de la Renaixença d'Occitània i Catalunya van somiar amb una comunitat cultural que unís el que, a ulls dels romànics, la batalla de Muret de 1213 havia separat. És per això que fins al 1934 molts intel·lectuals van considerar el català una variació lingüística més de la gran família d'Oc, entenent Catalunya com a part d'un conjunt cultural i lingüístic més gran que no era ni França ni Espanya. Un any abans, el 1933, en commemoració del centenari de l'"O-

da a la Pàtria" d'Aribau, intel·lectuals catalanistes i occitanistes maldaven per començar a construir un mercat cultural de masses comú. Mentrestant, Pompeu Fabra i Loïc Alibèrt debatien sobre la manera d'acostar les gramàtiques del català i l'occità per reestablir els fonaments d'una pàtria comuna. Tot aquest somni occitanocatalà va perdre força pel tombant que van agafar els esdeveniments de la dècada de 1930 i 1940 a Europa. Avui, Occitània és un país oblidat.

La renaissance du Sud: La grande épopée des littératures d'Oc de Stéphane Giocanti, publicat aquest 2022, posa en relleu el buit que ha deixat la destrucció moderna de la identitat occitana en pràcticament totes les seves expressions. El llibre és una culminació de dècades d'endinsament en la història d'una cultura que va captivar l'autor parisenc. Giocanti explora la Renaixença oblidada d'Occitània des d'una perspectiva "sudista" o del Migdia, que inclou, també, el Rosselló. Descriu el procés d'anihilació, deliberada i conscient, de la cultura ancestral occitana i catalana per construir-hi, al damunt, l'Estat i la nació francesos —i el que es va perdre pel camí. Giocanti defensa que es tracta d'un dels buits més anunciats i previsibles de la història. "El cas de les llengües d'Oc és potser únic en la història: sembla que mai la desaparició d'un conjunt lingüístic hagi estat més anticipat (d'ençà del començament del segle XIX!), denunciat, demostrat, comentat i estudiat, per milers d'escriptors, d'especialistes i d'homes polítics de tota mena, sense parlar de la població mateixa, agent i víctima a la vegada". I, tot i això, aquest procés encara no s'ha aturat.

Al llarg de les gairebé quatre-centes pàgines de *La renaissance du Sud* desfilen no només els felibres entorn de Frederic Mistral, impulsors del renaixement occità, sinó també els grans personatges de la cultura del país d'Oc del passat medieval i modern. El llibre és una obra d'erudició en aquest sentit, i posa un mirall davant dels Països Catalans i de la seva Renaixença nacional. Tots dos moviments culturals són complementaris i incomprensibles l'un sense l'altre. Com en el nostre cantó de la Corbera, la renaixença d'Occitània va ser rica en autors i en obres, tant conservadors com progressistes, que compartien la visió d'un país conjunt, popular i ancestral, resistent als embats de l'assimilisme.

París va arribar a ser un dia, com explica Giocanti, una capital en què es parlaven totes les llengües de l'Estat, en què cada cultura tenia els seus barris i les seves botigues,

tot i el jacobinisme furibund, centralista i assimilador, de l'Estat francès. La descripció nostàlgica que fa Giocanti de París ens posa un mirall a la relació dels catalans amb Madrid —ciutat que el 1930 era en tots els sentits més petita que Barcelona, fins i tot demogràficament—, però també amb Espanya; un mirall del fracàs de la construcció de l'Estat espanyol des de Catalunya i el blindatge i rebuig castellà, demostrat definitivament als segles XIX i XX, a qualsevol altra idea d'Espanya. També la cultura occitana i la seva evolució ens ha de posar en necessària alerta.

Al segle XXI, sembla que alguns francesos tenen un pànic existencial i un principi d'obsessió amb els conceptes abstractes d'identitat, tradició i comunitat, precisament allò que el jacobinisme i la construcció de l'Estat i la nació francesos els ha acabat per arrabassar. Sembla que continuïn pensant en abstraccions, en lloc de viure la seva identitat i les seves arrels d'una manera directa i instintiva, per exemple a través de les llengües distintes del francès. En el buit i el solar espiritual que ha generat aquest procés de destrucció de les diferències, iniciat per l'absolutisme monàrquic —Lluís XIV havia decretat el francès com a llengua de l'Administració— i continuat pel liberalisme republicà i revolucionari, els francesos continuen caient en l'error de reduir la vida a conceptes abstractes, i no a coses tangibles i vivencials. Com bé comenta Giocanti, “més aviat que el 1213 (batalla de Muret), el 1793 ha pesat sobre el destí lingüístic de l'Oc fins als nostres dies”.

Un llibre no es pot entendre sense el context històric que l'envolta. Giocanti publica *La renaissance du Sud* en un moment de crisi de l'Estat i de la nació francesos. Darrerament, entre els espais de la dreta francesa s'està parlant de conceptes com *tradició, cultura, identitat i comunitat*, però sense posar èmfasi o ni tan sols parlar de la recuperació de la llengua, la clau d'accés a aquest passat. De fet, la major part dels francesos no té cap problema, com expliquen les enquestes, en el fet que s'ensenyi la llengua dels ancestres de cada regió —potser perquè les regions són ja políticament estèrils—, però arreu continua imperant el *soyez propres, parlez français* de republicà i jacobí rigor. El país oficial (de Zemmour a Mélenchon) viu d'es-

quena a aquest desig de recuperació lingüística, com ho ha fet de la Revolució Francesa ençà —i abans encara. Les arrels, encara que semblin invisibles, hi són. I també la necessitat o l'anhel de retrobar-les, fins i tot entre els nacionalistes francesos, com posa en relleu *La renaissance du Sud*.

Giocanti arriba en la seva anàlisi fins a l'actualitat, passant pels tumultuosos anys de les guerres mundials i el gir anticolonialista i marxista —típic de les nacions europees sense estat— durant els

anys setanta. Ressegueix les estratègies polítiques dels felibres i el declivi progressiu de les variants occitanes fins a l'actualitat —incloent-hi els laments i esforços infructuosos per aturar el procés de substitució lingüística que va anar accelerant-se amb el pas del temps. Si a finals del segle XIX hi havia professors rossellonesos que havien de fer les classes en català perquè els nens no entenien altra cosa ni havien sentit parlar francès pràcticament en la seva vida, l'adveniment de la televisió i de la societat de consum va suposar un reeixit moviment de pinça damunt la llengua i la cultura occitana i catalana. El que havia començat com una substitució en la llengua d'educació de les classes acomodades havia acabat, al segle XX, per estendre's a tota la població, marcant un tall amb el passat.

Es pot criticar l'autor el fet que, tot i no tenir una perspectiva jacobina, la seva visió d'Occitània es pensa des de París, com a *Sud*, i també que en aquest ampli *Sud* geogràfic, la presència del Rosselló és ambigua —si no se'l comprèn com el nord d'una altra cultura, la catalana. Giocanti és obertament crític amb l'occitanisme i contrari a l'independentisme de les regions. Tot i això, el llibre permet una lectura en clau catalana, com la magnífica biografia de Charles Maurras, i és una invitació, com explica el mateix autor, per entrar en la literatura i la cultura dels nostres germans del nord. No debades i encara que sembli una paradoxa, Giocanti fa gravitar *La renaissance du Sud: La grande épopée des littératures d'Oc* entorn de Catalunya, com un exemple per Occitània d'un país ric i pròsper que ha preservat les arrels del passat en la llengua i cultura pròpies. Les possibilitats de Catalunya acostumen a ser més grans del que ens semblen als mateixos catalans. ●